

Deze factsheet presenteert de belangrijkste cijfergegevens van het voorbije decennium over de omvang van het cocaïnegebruik in Vlaanderen en België.

We bespreken achtereenvolgens:

- het gebruik bij verschillende groepen;
- combigebruik;
- problematisch gebruik
- ziekte- en sterftecijfers;
- de hulpvraag bij personen die cocaïne gebruiken;
- gegevens over verkeer;
- gegevens van politie en justitie;
- de beschikbaarheid en samenstelling van cocaïne;

Deze factsheet maakt deel uit van een reeks factsheets over verschillende producten. Het document '[achtergrond bij de factsheets](#)' geeft meer uitleg bij de gebruikte cijfers.

In deze factsheet staan heel wat cijfers uit 2020 en 2021, twee jaren waarin de impact van de coronapandemie groot was. Houd daarom doorheen het hele document in het achterhoofd dat bepaalde veranderingen of evoluties in 2020 en 2021 het gevolg kunnen zijn van de sterk veranderde maatschappelijke context (o.a. lockdownperiodes, langdurige coronamaatregelen, de sluiting van het uitgaansleven, scholen, eventzalen, sportkantines e.a.).

Cocaïne wordt gewonnen uit de bladeren van de cocastruik (*erythroxylon coca*). Na chemische bewerking wordt een fijn kristalachtig wit tot geelachtig poeder met een bittere smaak verkregen. Coke is een opwekkende stof. De eerste effecten treden vrij snel op. Afhankelijk van de gebruiksmethode duren ze 3 à 5 minuten bij basen of 30 à 45 minuten met na-effecten die tot 2 uur later kunnen optreden bij snuiven¹. De duur van het effect hangt af van de wijze van gebruik (bv. langer effect bij snuiven dan roken) Ze geven een gevoel

van extra energie, euforie, opwinding en grote zelfzekerheid. Tevens onderdrukken ze het hongergevoel en de vermoeidheid².

Cocaïne wordt meestal gesnoven. Opgelost in water kan het ook ingespoten worden. Om cocaïne te roken wordt het omgezet in een base. Dat gebeurt door een oplossing van cocaïnepoeder met natriumcarbonaat of ammoniak te verhitten. Zo krijgt men basecoke, gekookte coke of crack. Deze vormen van cocaïne hebben een veel kortere werkingsduur waardoor de drang naar meer snel opkomt en het risico op problemen groter wordt. Het product roken met een waterpijp of een speciaal crackpijpje, heet 'basen'.

Gebruik

Algemene bevolking

In 2018 gebruikte 1,7% van de Vlamingen van 15 tot 64 jaar het afgelopen jaar cocaïne (3,0% bij mannen, 0,4% bij vrouwen). Ter vergelijking, 78% van de Vlamingen dronk het laatste jaar alcohol; 6% gebruikte cannabis. Personen die cocaïne gebruikten waren overwegend mannen tussen 25 en 34 jaar.

Hoewel de gebruikspersentages in de algemene bevolking zeer laag blijven, is er een stijging in het gebruik van cocaïne tussen 2008 en 2018, van 0,8% naar 1,7%.²

Cocaïne is de meest gebruikte illegale stimulerende drug in de Europese Unie. Naar schatting 2,3 miljoen jongvolwassenen tussen 15 en 34 jaar (2% van deze leeftijdsgroep) had in het afgelopen jaar cocaïne gebruikt. De mate van gebruik en de trends daarin verschillen van land tot land. De meest recente laatstejaarsprevalentie bij jongvolwassenen ligt in België boven het EU-gemiddelde maar ligt onder dat van onze directe buurlanden.³

^a Zie hiervoor ook [het Drugwiel](#)

Cocaïnegebruik bij de bevolking van 15-34 jaar in onze EU-buurlanden landen (in %)

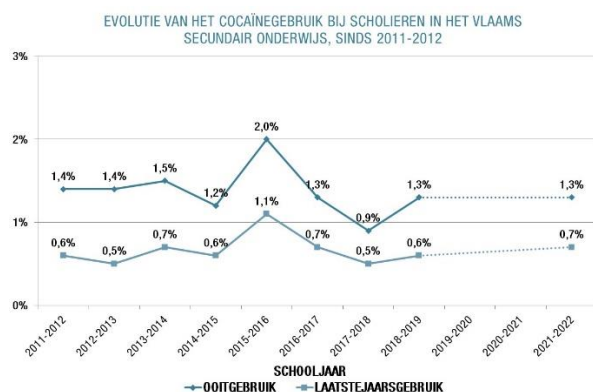
Land	jaar	gebruik tijdens laatste jaar
België	2018	2,9
Nederland	2021	4,7
Duitsland	2021	3,1
Frankrijk	2017	3,2
EU		2,3

Scholieren in het secundair onderwijs

Tijdens het schooljaar 2021-2022 gaf 1,3% van de leerlingen aan in het secundair onderwijs in Vlaanderen dat ze ooit cocaïne gebruikten. 0,7% van de leerlingen in het secundair onderwijs gaf aan in het voorgaande jaar cocaïne te hebben gebruikt. Ter vergelijking: gebruik van cannabis in het voorgaande jaar werd door 7% van de leerlingen aangegeven. Omdat regelmatig (wekelijks tot dagelijks) gebruik van cocaïne zo goed als niet voorkwam, wordt dit sinds 2011-2012 niet meer gemeten.

Hoe ouder de leerlingen, hoe meer van hen 'ooit' andere illegale drugs dan cannabis hebben gebruikt. Dat geldt ook voor cocaïne. Bij de 12-14-jarigen gebruikte slechts een uitzondering ooit cocaïne (0,6%). Van de 17-18-jarigen gebruikte 2,4% ooit cocaïne. Iets meer jongens (1,5%) dan meisjes (1,0%) gebruikten ooit cocaïne.

In vergelijking met tien jaar geleden situeren zowel ooitgebruik als laatstejaarsgebruik zich quasi op hetzelfde niveau, alhoewel zich tussentijds wel enkele tijdelijke veranderingen voordeden. Zo lagen de gebruikscijfers van cocaïne bij leerlingen een stuk hoger dan gewoonlijk in 2015-2016 en een stuk lager in 2017-2018.⁴

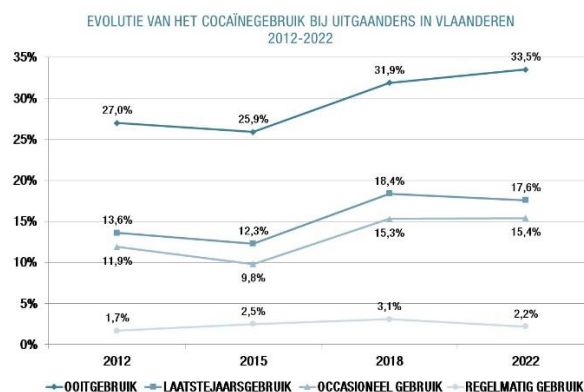

Studenten in het hoger onderwijs

5% van de studenten in het hoger onderwijs in Vlaanderen gaf in een bevraging in 2021 aan dat ze in het voorbije jaar cocaïne gebruikt hebben.⁵

Uitgaansleven

34% van de uitgaanders^b in Vlaanderen zei in 2022 dat ze ooit cocaïne hebben gebruikt. 18% gebruikte het voorgaande jaar cocaïne. Daarmee is cocaïne, na cannabis en xtc, het meest gebruikte illegale middel bij uitgaanders. Cocaïne werd vooral occasioneel^c gebruikt (15%). 2% van de bevroegde uitgaanders gebruikte cocaïne meerdere keren per week tot dagelijks. Tussen 2012 en 2022 zijn het ooit- en laatstejaarsgebruik van cocaïne bij uitgaanders gestegen, het regelmatig gebruik echter niet. Dat aandeel golfde licht op en neer, zonder grote sprongen te maken.⁶

Personen die drugs gebruiken

40% van de mensen die deelnamen aan de internationale Global Drug Survey (GDS) in 2021 hadden ooit cocaïne gebruikt. 24% gebruikte cocaïne het laatste jaar. In vergelijking met 2020 (31%) was dat een daling. Deze hoge prevalenties zijn o.a. te wijten aan het feit dat deze survey vooral wordt ingevuld door personen die illegale drugs gebruiken.⁷

Uit de GDS-cijfers van 2019 bleek dat 43% van de Belgen die in 2019 deelnamen aan GDS en daarbij aangaven cocaïne te gebruiken, dat middel in het voorgaande jaar op twee tot tien dagen te hebben gebruikt. Frequent gebruik (op 51 of meer dagen per jaar) kwam ongeveer even veel voor bij vrouwen (6%) dan mannen (7%). 4% van de personen die gebruikten, nam gemiddeld meer dan één dosis per gebruiksdaag. Dat al deze cijfers zo hoog liggen is omdat GDS zich specifiek richt op respondenten die middelen gebruiken^d. De resultaten van dit onderzoek zeggen dan ook enkel iets over personen die drugs gebruiken en niet over de algemene bevolking.⁸

De Sciensano-enquête Drug Vibes verschaft inzichten in het gedrag en de gewoonten van mensen die illegale drugs gebruiken, meer bepaald bij respondenten die aangeven dat zij in de afgelopen maand minstens één van deze middelen hebben gebruikt: cannabis, xtc, cocaïne, ketamine en amfetamines. In 2022 bleek dat 25% van de respondenten in de voorgaande maand cocaïne gebruikte. 28% van hen gaf aan minstens één keer per week cocaïne te gebruiken.⁹

Gedetineerden

Uit onderzoek bij gedetineerden in Vlaanderen in 2015-2016 bleek dat 35% tijdens detentie drugs^e gebruikte. 54% gebruikte ook al drugs in

^b De gemiddelde leeftijd van de uitgaanders is 28 jaar en 5 maanden.

^c Occasioneel betekent eenmaal per maand of minder tot enkele keren per maand.

^d Deelnemers aan GDS 2019 waren hoofdzakelijk mannen, met een gemiddelde leeftijd van 29 jaar en 7 maanden, waarvan de meerderheid regelmatig uitging en het afgelopen jaar illegale drugs nam.

^e Onder gebruik van drugs wordt in dit onderzoek het gebruik van illegale drugs en het

gebruik van niet voorgeschreven medicatie begrepen. De onderzoekers benoemen dit als volgt: 1) cannabis, hasj, 2) heroïne, 3) andere opiaten (zoals morfine, fentanyl) zonder voorschrift, 4) cocaïne, crack, 5) amfetaminen, speed, 6) ecstasy (xtc), MDMA, designerdrugs, 7) lsd, acid, 8) slaap- en kalmeermiddelen (benzodiazepinen) zonder voorschrift, 9) methadon, Subutex (buprenorfine), Suboxone, zonder voorschrift; 10) steroïden, en 11) andere illegale drugs.

de 12 maanden voor de detentie. 28% gebruikte cocaïne of crack voor de detentie, 7% deed dat tijdens de detentie. 2% gebruikte voor het eerst cocaïne of crack tijdens de detentie.¹⁰ 25% meldde een life-time diagnose van een middelengerelateerde stoornis en 26% was al behandeld voor alcohol- of drugproblemen.¹¹

Combigebruik

In 2022 gaven 29% van de uitgaanders aan in het voorgaande jaar illegale drugs met alcohol te hebben gecombineerd, 18% gaf combigebruik van verschillende illegale drugs aan in het voorgaande jaar.¹²

Van de respondenten die in de Global Drugs Survey 2018 aangaven dat ze de afgelopen 12 maanden voor het eerst cocaïne gebruikten, had 82% die dag al alcohol gebruikt, 42% cannabis en 15% xtc. 6% had nog geen ander middel gebruikt.¹³

Problematisch gebruik

Betrouwbare schattingen over het totaal aantal personen die cocaïne op een problematische wijze gebruiken ontbreken.

Bij het gebruik van basecoke, gekookte coke of crack is het risico op problemen groter. De drang naar een nieuwe dosis is sterker omdat de werking veel sneller en intenser is dan die van gewone cocaïne. In 2022 gebruikte 49% van de bezoekers van de Vlaamse spuitenruilpunten basecoke. Dat is iets lager dan in 2021 (52%). In vergelijking met tien jaar eerder ligt het aandeel nipt lager (2012: 51%).¹⁴ Meestal werd de basecoke zelf aangemaakt met behulp van natriumcarbonaat, maagzout of ammoniak.^f

Gezondheidsrisico's

Cocaïnegebruik heeft als lichamelijke risico's: hartinfarct, hartritme stoornissen, beroerte, epileptische aanvallen, depressie, vermoeidheid, slaapproblemen, paranoia, angst, hallucinaties. Specifieke gebruiksmethoden zoals snuiven, injecteren of roken van basecoke brengen extra gezondheidsrisico's met zich mee (bv. chronische rinitis, sinusitis, neusbloedingen, longaandoeningen, virusinfecties). Cijfers over de mate waarin deze aandoeningen voorkomen bij mensen die cocaïne gebruiken zijn er niet.

In de periode 2010-2020 overleden in het Vlaams gewest 533 personen, 409 mannen en 124 vrouwen, als gevolg van het gebruik van illegale drugs. Voor zeven mannen en twee vrouwen was het overlijden het direct gevolg van het gebruik van cocaïne.¹⁵

Hulpvraag

Niet alle types hulpverlening registreren op een uniforme of overkoepelende manier hulpvragen die gelinkt zijn aan problemen door cocaïnegebruik. Daarnaast kunnen dubbeltellingen voorkomen. Er zijn dus geen globale uitspraken mogelijk over hoeveel personen die cocaïne gebruiken en in behandeling zijn in België.

Een stijging of daling in het aantal personen dat hulp zoekt omwille van druggebruik is niet zo eenvoudig te interpreteren. Het kan gaan om een toe- of afname van het aantal personen dat op een problematische wijze drugs gebruikt in de maatschappij. Evenzeer kan het wijzen op een verandering in het hulpaanbod, in de toegankelijkheid van de hulpverlening of in het verwijzingsbeleid. Er kunnen zich ook wijzigingen voorgedaan hebben in de manier van registreren.

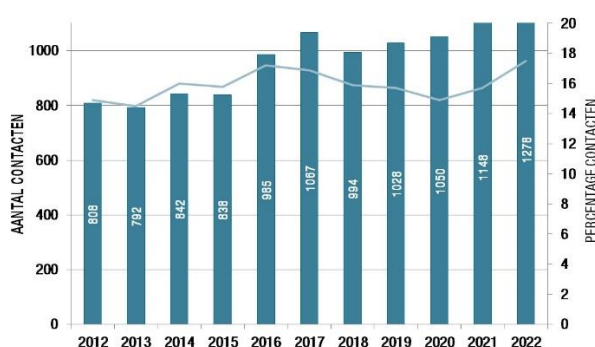
De laatste jaren kan beroep worden gedaan op [online hulp](#). In 2020 meldden zich bij het zelfhulpprogramma DASH^g van De Druglijn 94 nieuwe personen aan voor cocaïnegebruik.¹⁶

De website drughulp^h werd in 2022 door 124.434 Vlamingen bezocht, wat bijna een verviervoudiging was ten opzichte van 2013, het eerste jaar van drughulp.be. Tegenover 2021 telde 2022 13% minder unieke bezoekers. 187 personen schreven zich in voor een online begeleiding, een daling van 26% vergeleken met 2021 (toen 251).¹⁷

In 2020 werden op de Druglijnwebsite 1.857 [zelftests](#) ingevuld voor cocaïne. 10% daarvan had een laag risico, 51% een toenemend risico en 39% een hoog risico om in de problemen te komen met cocaïnegebruik. Dat laatste percentage was opvallend hoog in vergelijking met de voorgaande jaren, toen hoog risico telkens rond de 30% scoorde.¹⁸

In 2022 kwam in 18% (n=1.278) van de contacten van [De Druglijn](#) waarin een specifiek middelⁱ ter sprake komt, cocaïne aan bod. Het percentage Druglijncontacten waarbij cocaïne aan bod kwam (zie de lijn in onderstaande grafiek), steeg tussen 2012 en 2022.¹⁹

AANTAL CONTACTEN BIJ DE DRUGLIJN VOOR COCAÏNE, 2012-2022

In een steekproef van 104 [huisartspraktijken](#) in België werden 39 (8%) patiënten in de periode mei tot oktober 2013 behandeld voor problemen met cocaïnegebruik.²⁰

^f Meer informatie over roken/basen van cocaïne is te vinden bij Free-Clinic op http://free-clinic.be/wp-content/uploads/2013/03/Coca%C3%AFne_webversie.pdf

^g Afkorting voor 'Drug and Alcohol Self Help'. Deze zelfhulpmodule is bedoeld voor gebruikers van cannabis, pghb, cocaïne en/of alcohol.

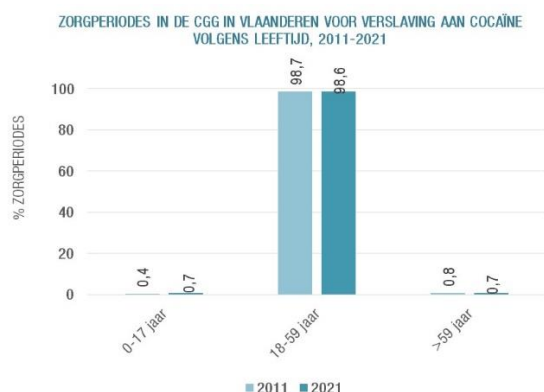
^h Het project 'Drughulp.be' is een gezamenlijk initiatief van CAD Limburg en Drughulp

Kempen.

ⁱ Naast illegale middelen kunnen ook alcohol, tabak, medicatie of andere middelen ter sprake komen in een contact met De Druglijn.

In de **Centra voor Algemeen Welzijnswerk** had in 2022 4% (n=3.740) van het totaal aantal cliënten op het onthaal een verslavingsproblematiek. Verslaving aan illegale drugs kwam in 2017 op de eerste plaats (40%), dat was een hoger aandeel vergeleken met verslaving aan alcohol (28%)^j. Problemen omwille van gecombineerd gebruik kwam voor bij 9% van de cliënten. Maar in tegenstelling tot voorgaande jaren werd in de CAW-registratie sinds 2014 geen verdere opdeling naar soort illegale drug gemaakt. Uit de cijfers van 2013 bleek nog dat slechts 0,3% van de cliënten problemen hadden door het gebruik van cocaïne. Door de verschillen in registratie zijn vergelijkingen met voorgaande jaren niet mogelijk.²¹

Van de 58.170 zorgperiodes^k die in 2022 in alle **Centra Geestelijke Gezondheidszorg** van Vlaanderen en Brussel werden geregistreerd, hadden 2.032 (3%) zorgperiodes betrekking op een persoon met een verslaving aan illegale drugs. 23% van deze zorgperiodes (n=469) had te maken met verslaving aan cocaïne. Dat aandeel situeerde zich halverwege die van 2020 (21%) en 2021 (24%) en ligt een stuk hoger dan het aandeel in 2019 (17%). Deze cliëntpopulatie bestaat in vier op de vijf gevallen uit mannen. Bijna alle zorgperiodes omwille van verslaving aan cocaïne waren in 2022 voor volwassenen tussen 18 en 59 jaar (98%).²²

Bij 1.469 opnames in algemene ziekenhuizen in België in 2021 was de hoofddiagnose 'een stoornis gebonden aan een illegaal middel' (misbruik of afhankelijkheid, of onbepaald)^l. Dat stemde overeen met drie op 10.000 ziekenhuisopnames^m.

Bij 345 (23%) opnames voor illegale middelen in algemene ziekenhuizen was de stoornis gerelateerd aan cocaïne.

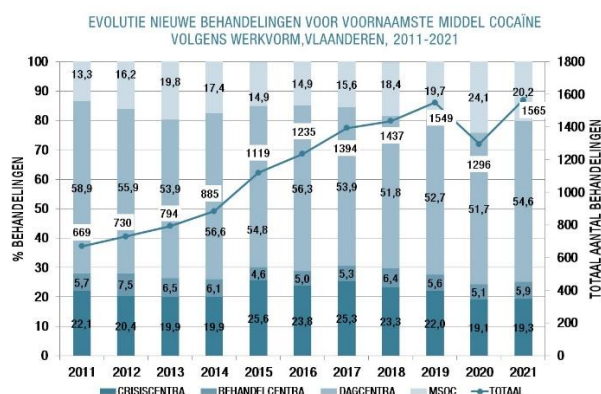
Bij algemene ziekenhuisopnames kwamen aan een middel gebonden stoornissen veel meer voor als nevendiaagnose (n=30.906). In 2021 kregen 5.824 van deze opnames de nevendiaagnose 'stoornis gerelateerd aan cocaïne' (19%).²³

In 2021 werden in België 128.002 psychiatrische opnamesⁿ geregistreerd. Bij 9.921 opnames was er sprake van een druggelateerde stoornis als hoofddiagnose (8%). Voor 282 opnames

was de hoofddiagnose misbruik van cocaïne. In de periode 2011-2021 verhoogde het aantal opnames voor misbruik van cocaïne met een factor 2,5 (n=116 in 2011). 1.157 psychiatrische opnames kregen als hoofddiagnose afhankelijkheid van cocaïne. Tegenover 2011 (n=367) was dat een verdrievoudiging. Het aandeel opnames voor cocaïneafhankelijkheid op het totaal aantal opnames met als hoofddiagnose een druggelateerde stoornis, steeg tussen 2011 en 2021 van 4% naar 12%.²⁴

In 2021 vonden in de Vlaamse psychiatrische voorzieningen 787 **gedwongen opnames** plaats omwille van druggelateerde stoornissen. 62 gedwongen opnames hadden als hoofddiagnose cocaïnemisbruik of -afhankelijkheid.²⁵

In de Vlaamse **gespecialiseerde centra voor mensen met een verslavingsproblematiek** met RIZIV-erkenning^o startten 5.661 patiënten een behandeling in 2021. 28% van de cliënten (n=1.565) was in behandeling voor cocaïne als voornaamste middel. Het aantal nieuwe behandelingen voor cocaïne verdubbelde in vergelijking met 2011 (n=669). De meeste behandelingen voor cocaïne vonden plaats in dagcentra.²⁶

In de **Treatment Demand Indicator (TDI)**^p voor Vlaanderen werd in 2021 in 14% van de geregistreerde nieuwe behandelingsepisodes cocaïne als voornaamste product geregistreerd (n=2.377). Het ging om 1.335 patiënten, waarvan 78% mannen. De grootste groep was tussen 30 en 39 jaar (45%). Er zijn iets meer patiënten die ambulant werden behandeld (53%) dan residentieel (47%). In zeven op de tien gevallen waren de cliënten al eerder behandeld (69%). 21% had een laag opleidingsniveau en 14% had een laag inkomen. 35% woonde alleen. Gemiddeld werd cocaïne op vier dagen per week gebruikt. 57% gebruikte nog andere substanties dan cocaïne, waarvan 34% met alcohol en 30% met cannabis. 2% injecteerde cocaïne.²⁷

^j Naast 'drugs' werden volgende categorieën geregistreerd: alcohol, medicatie, nicotine, gokken, computer, gecombineerd gebruik, middelengebruik zonder verslavingsproblematiek of niet gespecificeerd.

^k Een zorgperiode is een dossier gekoppeld aan de behandeling van een probleem bij een persoon. De zorgperiode start bij de aanmelding en eindigt bij de administratieve afsluiting.

^l Het kan gaan om cannabis, opiaten, cocaïne, andere stimulantia, hallucinogenen, inhaleermiddelen of andere psychoactieve middelen.

^m In 2021 zijn in totaal 5.282.471 opnames geregistreerd in de Minimale Klinische Gegevens (MKG).

ⁿ Het gaat om opnames in een Psychiatrisch Ziekenhuis (PZ) en in een Psychiatrische

Afdeling van een Algemeen Ziekenhuis (PAAZ).

^o Dit zijn medisch sociale opvangcentra (MSOC), dagcentra voor ambulante begeleiding, residentiële crisiscentra voor kortdurende opvang, residentiële behandelingscentra en therapeutische gemeenschappen.

^p In België wordt de hulpvraag omwille van middelengebruik geregistreerd via de Treatment Demand Indicator (TDI). Dit is een protocol met bijhorend registratiesysteem voor behandelingscentra die behandelingen aanbieden aan personen met een middelengebonden problematiek (illegale drugs, alcohol of slaap- en kalmeermiddelen).

Uit de gegevens van het [project Spuitenruil Vlaanderen](#) voor 2022 bleek dat 76% van de personen in het project cocaïne gebruikte. Dat aandeel steeg al twee jaar op rij duidelijk, komende van 56% in 2020 en 63% in 2021. Dit percentage lag wel hoger dan tien jaar geleden: in 2012 bedroeg het 62%. 54% had in 2022 cocaïne via injectie toegediend, een veel hoger aandeel dan in 2021 (33%). In vergelijking met tien jaar eerder (58% in 2012) lag het aandeel wel iets lager.²⁸

Verkeer

Sinds 1 oktober 2010 kunnen bij verkeerscontroles speekseltests worden afgenomen. Dat gebeurt wanneer de politie op basis van een checklist met uiterlijke tekenen van druggebruik, een vermoeden van rijden onder invloed van drugs heeft. De speekseltest spoort onder andere cocaïne en benzoyllecgonine op. Bij een positieve speekseltest wordt een speeksel- of bloedstaal nader onderzocht in een labo. Is ook dat staal positief, dan is men strafbaar.²⁹

De federale en de lokale politie stelden in 2021 in België 13.281 processen-verbaal op in verband met rijden onder invloed van illegale drugs³⁰. Dit was een aanzienlijke stijging tegenover 2020 (+22%), bijna een verdubbeling tegenover vijf jaar eerder en een vervijfvoudiging tegenover tien jaar geleden. Het is echter niet duidelijk of het aantal controles ook gestegen is over de jaren en in welke mate dit deze stijging in PV's (deels) verklaart. 93% van de overtreders waren mannen. 40% was tussen 25 en 34 jaar. Meestal ging het om autobestuurders (73%) maar in 12% van de gevallen werd een proces-verbaal opgesteld voor een bestuurder van een vrachtwagen. Over welke illegale drug het telkens precies ging, werd niet gepreciseerd in deze cijfers.²⁹

In 2021 werden bij bestuurders 8.798 wegstesten afgenomen, waarvan 83% positief bleek te zijn op aanwezigheid illegale drugs na een confirmatietest via speekselanalyse. In 1.264 (17%) van de 7.322 positieve stalen werd enkel cocaïne gedetecteerd. In 1.102 andere gevallen werd cocaïne in combinatie met een ander middel vastgesteld (15%). De meest voorkomende combinatie was cannabis met cocaïne (10%).³⁰

Uit de Nationale VerkeersONveiligheidsenquête die VIAS in 2021 uitvoerde, bleek dat in dat jaar 5% van de respondenten aangaf met een gemotoriseerd voertuig te rijden nadat men illegale drugs gebruikte. In de groep die dit deed is cannabis met afstand de meest vermelde illegale drug (24%). Cocaïne (9%) is de tweede meest vermelde drug.³¹

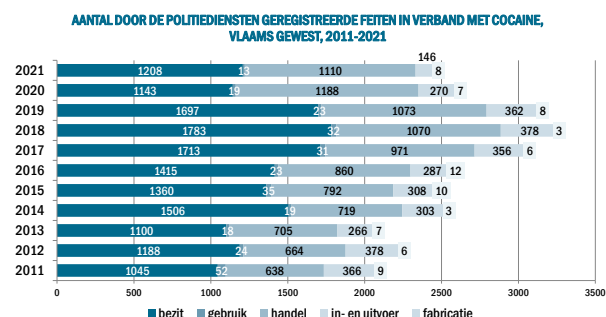
Politie en justitie

In België zijn hoofdzakelijk cijfers beschikbaar over de overtredingen van de drugwetgeving. Bij dit soort cijfers past het nodige voorbehoud. Dalingen of stijgingen in de cijfers wijzen niet altijd op een daling of

stijging in de criminaliteit. De cijfers worden immers beïnvloed door veranderingen in nomenclatuur, veranderingen in federaal en lokaal veiligheidsbeleid, nieuwe procedures, de meldingsbereidheid van de bevolking, de registratiebereidheid van politiediensten, het beleid van andere instanties (bv. verzekeringsmaatschappijen) enzovoort.

Misdrijven in verband met cocaïne

In 2021 registreerde de federale politie in het Vlaams gewest 1.208 feiten in verband met bezit van cocaïne, 1.110 feiten in verband met handel in cocaïne en 146 feiten in verband met in- en uitvoer. Daarnaast werden nog 8 feiten geregistreerd in verband met fabricatie van cocaïne en 13 in verband met gebruik. Opvallend was dat het totaal aantal geregistreerde feiten in de 'covidjaren' 2020 en 2021 duidelijk lager lag dan in de drie voorgaande jaren. Terwijl het aantal feiten m.b.t. handel vrij stabiel bleef, zagen we het aantal feiten m.b.t. bezit duidelijk dalen. Mogelijk had dit te maken met het stilvallen van het reguliere uitgaansleven (clubs, festivals, e.d.) in die periode.³²

Beschikbaarheid en samenstelling van cocaïne

Hoe gemakkelijk is cocaïne te verkrijgen?

In het schooljaar 2018-2019 zei 22% van de 17-18-jarigen (waarbij het gebruik van illegale middelen het hoogst is) gemakkelijk aan illegale drugs te kunnen geraken. In dit onderzoek werd, met uitzondering van cannabis, geen onderscheid gemaakt tussen andere types illegale drugs.³³

In 2014 gaf 26% van de 15-24-jarige Belgen aan dat ze binnen de 24 uur redelijk of zeer gemakkelijk aan cocaïne konden komen indien ze dit wilden.³⁴

Van de Belgische deelnemers aan de Global Drug Survey van 2019 had 63% van de laatstejaarsgebruikers van cocaïne het middel het afgelopen jaar laten leveren. Cocaïne werd even vaak aangekocht bij een gekende dealer of een vriend, de twee voornaamste aanschafkanalen. Ongeveer evenveel personen die cocaïne gebruikten kregen hun cocaïne gratis. Kopen via het internet werd nagenoeg niet vermeld.³⁵

gecoördineerd op 16 maart 1968. Onder drugs vallen volgende stoffen: THC, amfetamine, methyleendioxymethylamfetamine (MDMA), Morfine of 6-acetylmorfine en cocaïne of benzoyllecgonine.

²⁸ Over het aantal afgenomen speekseltests en de resultaten daarvan zijn op dit ogenblik nog geen cijfers beschikbaar.

²⁹ Onder de categorie drugs vallen de inbreuken begaan tegen de wetsartikelen art. 37bis.§1.1° en art. 37bis.§1.5° van de wet betreffende de politie over het wegverkeer,

Cocaïne werd door respondenten in het Drug Vibes onderzoek van 2022 vooral verkregen via een dealer (52%), via andere mensen (29%) of via vrienden of kennissen (16%).³⁶

Inbeslagnames

In 2021 nam de Belgische dienst Douane en Accijnzen 90.238 kilogram, dus meer dan 90 ton cocaïne in beslag. Dat is heel wat meer dan in de voorgaande jaren: in 2020 en 2021 werd om en bij de 65 ton inbeslaggenomen.³⁷

Uit cijfers van het EMCDDA bleek dat in 2021 in de EU een recordhoeveelheid cocaïne inbeslaggenomen werd: 303 ton, met België als koploper (96 ton). Het gros daarvan werd in de haven van Antwerpen inbeslaggenomen (91 ton). De stijgende trend houdt daarmee aan, zowel in de EU (2020: 211 ton) als in België (2020: 70 ton).³⁸

Prijs en zuiverheid

De gemiddelde prijs voor cocaïne kende in Vlaanderen het laatste decennium heel wat schommelingen. Tussen 2010 en 2016 steeg de prijs van 44 euro naar 59 euro voor 1 gram. Nadien schommelde de prijs tussen 48 en 52 euro per gram. In 2021 lag de gemiddelde straatwaarde op 50 euro per gram.

Tussen 2010 en 2013 schommelde de gemiddelde zuiverheid van cocaïne die in België in beslag werd genomen tussen 55% en 60%. Nadien steeg de zuiverheidsgraad duidelijk. In 2020 bevatten de cocaïnestalen gemiddeld 80% cocaïne en in 2021 is dat verder gestegen naar 88%, veruit het hoogste aandeel actieve stof sinds 2002, het eerste jaar waarvoor VAD dit cijfer monitort.³⁹

Conclusie

Alhoewel cocaïne in de algemene bevolking na cannabis de tweede meest gebruikte illegale drug is, komt gebruik eerder beperkt voor in de algemene bevolking. Dat blijkt ook uit een vergelijking van cocaïnegebruik bij 15-34-jarigen in de Europese Unie, waarbij het aandeel personen die in het voorgaande jaar cocaïne gebruikten in onze buurlanden hoger ligt. Bij leerlingen en studenten in het secundair en het hoger onderwijs is cocaïnegebruik eveneens beperkt. Na cannabis en xtc is cocaïne het meest gebruikte illegale middel bij uitgaanders. In Vlaanderen lag het cocaïnegebruik bij de groep uitgaanders in 2022 duidelijk hoger dan in 2009, zowel wat ooit- als laatstejaarsgebruik betreft. Het regelmatig gebruik situeert zich anno 2022 op hetzelfde niveau als in 2009.

Uit zowat alle parameters met betrekking tot hulp- of zorgvragen en klinische indicatoren blijkt dat er meer probleemindicaties zijn bij personen die cocaïne gebruiken. Getuige daarvan o.a. de toename van het aandeel hoogste risicoscores in de Druglijn-zelftests, de sterke stijgingen van hoofddiagnoses cocaïnemisbruik en -afhankelijkheid bij psychiatrische opnames en de veel duidelijkere aanwezigheid van gebruik en injecteren van cocaïne in het spuitenruilproject.

Het geruk van cocaïne in het verkeer is ook manifest aanwezig en verder in opmars. Uit verkeerscontroles blijkt dat een niet onaanzienlijk deel van de bestuurders die onder invloed een voertuig bestuurt, onder invloed rijdt van cocaïne.

Het aantal door politiediensten geregistreerde overtredingen met cocaïne daalde de laatste jaren, al kan dat te maken hebben met de beperktere mogelijkheid om op bezit te controleren in de 'coronajaren' 2020 en 2021, toen het uitgaansleven zowat stil lag. Terwijl bezit van cocaïne minder werd geregistreerd, bleef de registratie van handel in cocaïne de laatste jaren stabiel.

België blijft dé draaischijf in de Europese cocaïnehandel: bijna een derde van alle in de EU in beslag genomen cocaïne werd in ons land geconfisqueerd. De haven van Antwerpen is duidelijk dé draaischijf inzake cocaïne-aanvoer in Europa.

De prijs en de zuiverheid van cocaïne ging de afgelopen tien jaar op en neer, maar terwijl de prijs de laatste jaren vrij stabiel bleef was er in de laatste jaren een duidelijke toename van de zuiverheidsgraad.

Colofon

Redactie: Else De Donder, Johan Rosiers, stafmedewerkers VAD

Lay-out concept: www.watf.be

V.U.: dr. H. Peuskens, Vanderlindenstraat 15, 1030 Brussel

© september 2023

VAD, Vanderlindenstraat 15, 1030 Brussel

T 02 423 03 33 | vad@vad.be | www.vad.be

Deze factsheet is gratis te downloaden op

<http://www.vad.be/materialen/detail/factsheet-cocaine>

De informatie uit deze factsheet mag worden overgenomen mits vermelding van de referentie: VAD (2023). *Factsheet cocaine*. VAD.

- ¹ Safesound (2021). *Cocaine*. Safesound <https://safesound.be/?product=cocaine>
- ² Drieskens, S., Charafeddine, R., Demarest, S., Gisle, L., Tafforeau, J. & Van der Heyden, J. (2019). *HIS gezondheidsenquête 1997 - 2001 - 2004 - 2008 - 2013 - 2018: Health Interview Survey Interactive Analysis*. Sciensano. <https://www.sciensano.be/nl/projecten/gezondheidsenquête-0/>.
- ³ Europees Waarnemingscentrum voor Drugs en Drugsverslaving (2023). *European Drug Report 2023. Trends and developments*. EMCDDA. https://www.emcdda.europa.eu/publications/european-drug-report/2023_en.
- ⁴ Rosiers, J. (2023). *VAD-Leerlingenbevraging In het kader van een drugbeleid op school. Syntheserapport schooljaar 2021-2022*. VAD. Data op verzoek.
- ⁵ Van Damme, J., Thienpondt, A., Rosiers, J., Tholen, R., Soye, V., Sisk, M., Van Hal, G., & Deforche, B. (2022). *In hogere sferen? Volume 5. Een onderzoek naar het middelengebruik bij Vlaamse studenten*. VAD. https://www.vad.be/assets/In_hogere_sferen_Vol_5_rapport
- ⁶ Rosiers, J. (2023). *Uitgaansonderzoek 2022*. VAD.
- ⁷ Winstock, A.R., Maier, L.J., Zhuparris, A., Davies, E., Puljevic, C., Kuypers, K.P.C., Ferris, J.A., & Barratt, M.J. (2021). *Global Drug Survey 2021. Key Findings Report*. GDS.
- ⁸ Winstock, A., Barratt, M., Ferris, J., & Maier, L. (2019). *Global Drug Survey 2019. Belgium Key Findings Report*. GDS.
- ⁹ Damian E. (2022). *Het gebruik van drugs in België. De voornaamste resultaten uit Drug Vibes. De Belgische drugsbevraging, Registratiejaar 2022*. Sciensano. <https://www.sciensano.be/nl/biblio/het-gebruik-van-drugs-belgie-de-voornaamste-resultaten-uit-drug-vibes-de-belgische-drugsbevraging>
- ¹⁰ Favril, L. (2023). Drug use before and during imprisonment: Drivers of continuation. *International Journal of Drug Policy*, 115, 104027.
- ¹¹ Favril, L., & Vander Laenen, F. (2017). Psychofarmaca en drugsgebruik in Vlaamse gevangenissen. *Verslaving*, 13(2), 85-97.
- ¹² Rosiers, J. (2023). *Uitgaansonderzoek 2022*. VAD.
- ¹³ Winstock, A., Barratt, M., Ferris, J., & Maier, L. (2018). *Global Drug Survey 2018. Belgium Key Findings Report*. GDS.
- ¹⁴ Windelinckx, T. (2023). *Rapport evaluatie onderzoek spuitenruil Vlaanderen 2022*. Free Clinic.
- ¹⁵ Vlaanderen Departement Zorg (2023). *Statistiek van de doodsoorzaken 2001-2020*. Vlaanderen Departement Zorg. <https://www.zorg-en-gezondheid.be/statistiek-van-de-doodsoorzaak>
- ¹⁶ De Druglijn (2023). *Online aanbod de Druglijn. Aantal afgelegde zelftests en kennistests per middel*. De Druglijn. Data op verzoek.
- ¹⁷ CAD Limburg (2023). *Statistieken alcoholhulp, cannabisbushulp en drughulp 2021*. CAD Limburg. Data verkregen op verzoek
- ¹⁸ De Druglijn (2023). *Evolutie van het aantal afgelegde zelftests bij de Druglijn volgens middel*. De Druglijn. Data op verzoek.
- ¹⁹ De Druglijn (2023). *Evolutie van de contacten bij de Druglijn volgens middel sinds 2001*. De Druglijn. Data op verzoek.
- ²⁰ Boffin, N., Antoine, J., Van Casteren, V., Vanmeerbeek, M., Lemaître, A., Ketterer, F., & Peremans, L. (2015). Patients with problematic use of substances in Belgian family practice. Results of a pilot study by the Belgian Network of Sentinel General Practices. In M. Vanmeerbeek, P. Mairiaux, A. Lemaître, M. Anseau, F. Ketterer, D. Pirenne, I. Demaret, V. Van Casteren, N. Boffin, J. Antoine, R. Remmen, L. Peremans, G. Dom, K. Van Royen, L. Symons, L. Godderis, M-C Lambrechts, "Up To Date" Use of psychoactive substances in adults: Prevention and Treatment by general practitioners and Occupational physicians; DATA retriEval. Final report. Book 1. (pp. 78-90). Belspo.
- ²¹ CAW (2023). *Data e-dossier CAW*. CAW. Data bekomen op verzoek
- ²² Vlaanderen Departement Zorg (2023). *EPD registratiegegevens CGG 2019-2022*. Vlaanderen Departement Zorg. Data op verzoek.
- ²³ FOD volksgezondheid (2023). *Gegevens uit de databank MZG; de dato 24 05 2023*. FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu, Dienst Data en Beleidsinformatie. Data op verzoek.
- ²⁴ FOD volksgezondheid (2023). *Gegevens uit de databank MPG; de dato 23 05 2023*. FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu, Dienst Data en Beleidsinformatie. Data op verzoek.
- ²⁵ FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu (2023). *Aantal gedwongen psychiatrische opnames voor middelengebruik in Vlaamse ziekenhuizen. Gegevens uit de databank MPG; de dato 23 05 2023*. FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu. Data op verzoek.
- ²⁶ VVBV (2023). *Statistische gegevens 2021*. VVBV. Data op verzoek.
- ²⁷ Antoine, J. (2023). *TDI-gegevens, Vlaams gewest, 2021*. Sciensano. Data op verzoek.
- ²⁸ Windelinckx, T. (2023). *Rapport evaluatie onderzoek spuitenruil Vlaanderen 2022*. Free Clinic.
- ²⁹ Federale politie (2022). *Inbreuken drugs in het verkeer volgens type bestuurder 2021*. Federale politie. Data op verzoek.
- ³⁰ Sciensano. Belgian national focal point (2022). *National reporting package EMCDDA. Not published contribution*. Sciensano.
- ³¹ VIAS (2022). *Nationale VerkeersONveiligheidsenquête 2021*. VIAS.
- ³² Federale politie (2022). *Feiten in verband met illegale drugs volgens middel 2021*. Brussel: federale politie. Data op verzoek.
- ³³ Rosiers, J. (2023). *VAD-Leerlingenbevraging In het kader van een drugbeleid op school. Syntheserapport schooljaar 2021-2022*. VAD. Data op verzoek.
- ³⁴ Europese commissie (2014). *Flash Eurobarometer 401. Young People and drugs*. Europese commissie.
- ³⁵ Winstock, A., Barratt, M., Ferris, J., & Maier, L. (2019). *Global Drug Survey 2019. Belgium Key Findings Report*. GDS.
- ³⁶ Damian E. (2022). *Het gebruik van drugs in België. De voornaamste resultaten uit Drug Vibes. De Belgische drugsbevraging, Registratiejaar 2022*. Sciensano.
- ³⁷ Federale overheidsdienst financiën (2021). *Jaarverslag 2021. Inbeslaggenomen drugs*. FOD Financiën. <https://view.genial.ly/6294c57c1feb99001198872e>
- ³⁸ Europees Waarnemingscentrum voor Drugs en Drugsverslaving (2023). *European Drug Report 2023. Trends and developments*. EMCDDA. https://www.emcdda.europa.eu/publications/european-drug-report/2023_en.
- ³⁹ Sciensano, Belgian national focal point (2022). *National reporting package EMCDDA. Not published contribution*. Sciensano.